



Regeneratief boeren op grote schaal

Als een van de eerste grote bedrijven in Nederland maakt de familie Van Puijenbroek de omslag naar regeneratieve landbouw. Dat betekent minder kunstmest en minder soja gebruiken en werken aan een gezondere bodem. De transitie staat nog in de kinderschoenen, maar de markt vraagt erom. De veeteelt moet weer ten dienste staan van de akkerbouw.

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

Achthonderd hectare bos en ruim vierhonderd hectare landbouwgrond. Het landgoed waar de familie Van Puijenbroek in de Tweede Wereldoorlog een agrarische onderneming startte, heeft een voor Nederlands-Vlaamse maatstaven enorme omvang; ongeveer half zo groot als de stad Delft. Na de oorlog bleek al snel dat er op de lichte zandgronden rond Hilvarenbeek weinig groeide zonder voeding voor de bodem. Het ontbrak er aan mest. De start van een tak met veeteelt zorgde voor die voeding, leverde als het ware een dienst aan de akkerbouw. 'En zo is het

vandaag de dag nog steeds. De mix van koeien en akkerbouw is hier al jaren een sterke formule', zegt Jan Keteelaars, herdsman en al twintig jaar werkzaam voor Van Puijenbroek. 'Gras en graan voor de koeien zijn de rustgewassen voor de groente, aardappelen en suikerbieten. Die rotatie van gewassen zorgt voor meer opbrengst en minder ziektedruk.'

Minder ploegen, meer organische mest

Toch gaat er wel iets veranderen op het bedrijf met 412 melkkoeien en 250 stuks jongvee. Aan tafel schuift Jo-



BEDRIJFSPROFIEL

eigenaren	familie Van Puijenbroek
herdsman	Jan Ketelaars (foto)
bedrijfsleider	Simon de Brouwer
medewerkers	12
aantal melkkoeien	412
aantal stuks jongvee	250
melkproductie	4.100.000 kg melk, 4,25% vet, 3,65% eiwit
grondgebruik	440 ha



is even eenvoudig als de vraag: het is nodig. 'Wil je uiteindelijk toekomstbestendig zijn, dan is dit de juiste richting', zegt Ketelaars. 'Zeker hier op dit unieke landgoed, waar we boeren tussen de bossen, is respect voor de natuur vanzelfsprekend'.

Niet zonder verdienmodel

Dat klinkt natuurlijk prachtig, al die ambities. Niemand kan er tegen zijn natuurlijke hulpbronnen te versterken in plaats van uit te putten. Maar zal het niet ten koste gaan van de opbrengst? En is het eindproduct straks niet te duur voor Jan Modaal? Zeker nu de inflatie zo toeneemt en de koopkracht daalt. Ketelaars: 'Zonder ver-

Stalmest is een belangrijke schakel in het opbouwen van organische stof in de bodem

bien Laurijssen, manager duurzaamheid voor VP Capital, aan. VP Capital is de holding waar het landbouwbedrijf onder valt (zie kader pagina 14). Waar een doorsnee melkveehouder de duurzaamheidsplanning 'er even bij doet' naast het reguliere werk, mag Laurijssen het aansturen van de duurzaamheid als haar dagtaak beschouwen. 'We willen ons ontwikkelen tot een meer regeneratief landbouwbedrijf. Dat betekent dat we de bodem herstellen en het land zodanig bewerken dat we organische stof opbouwen en vasthouden', zegt Laurijssen. Dat kan door bijvoorbeeld minder te ploegen en meer organische mest te gebruiken.

Bedrijfsleider Simon de Brouwer legt uit wat het voordeel daarvan is: 'De bodem houdt daarmee meer water vast en is minder gevoelig voor erosie. Een serieus probleem op onze zandgronden.' Het komt erop neer dat de bedrijfsvoering meer klimaatbestendig wordt. En meer bijdraagt aan de biodiversiteit. De toepassing van kunstmest zal ook minder vanzelfsprekend zijn, net als het irrigeren van de akkers. Al zijn de beregeningshaspels al wel flink verduurzaamd door het proces voor 90 procent te elektrificeren, grotendeels met zelf opgewekte groene stroom.

Het antwoord naar het waarom van deze koerswijziging



Over VP Landbouw

De familie Van Puijenbroek investeert al sinds de jaren veertig van de vorige eeuw in landbouwactiviteiten op haar landgoed Gorp en Roover. Het gemengde bedrijf in Hilvarenbeek is nu operationeel onder de naam VP Landbouw (www.vplandbouw.eu), dat deel uitmaakt van VP Capital. Investeringsmaatschappij VP Capital

runt een vijftigtal investeringen in acht verschillende sectoren. Naast landbouw zijn dat de energietransitie, media (De Telegraaf), vastgoed, waterbeheer, slimme industrie en activiteiten op het gebied van de gezondheidszorg. Duurzaamheid staat hoog op de agenda van de investeringsmaatschappij.

dienmodel is er geen enkele vorm van landbouw mogelijk. Dus ja, dat verdienmodel moet er zijn. Maar deze transitie maken we niet van de ene op de andere dag.' Laurijssen maakt de kanttekening dat regeneratief boeren nog in de kinderschoenen staat. 'Dat weet de familie Van Puijenbroek ook. Daarom mag het zeker de eerste paar jaar ook wel iets kosten. Maar de markt vraagt erom, dat merk je aan alles. Neem de duurzaamheidstoeslagen van zuivelafnemers, die nemen alleen maar toe en die gaan ook steeds meer richting regeneratief boeren. Naar een landbouwvorm die teruggaat naar de basis. Geen ot-en-sien-idee, niet biologisch, maar wel meer zoals het hier ooit begon: de veeteelt ten dienste van de akkerbouw. De dieren willen we zo goed mogelijk integreren in het systeem.'

En het bos? Is dat ook onderdeel van het systeem? Laurijssen: 'Het verder integreren van bos en landbouw, oftewel agroforestry, is iets wat we zeker onderzoeken, maar er ligt op dit moment nog geen concreet plan klaar.'

Input van eigen bodem

Van Puijenbroek is een van de eerste bedrijven die op grote schaal regeneratief gaat boeren. Nu heeft het bedrijf in Hilvarenbeek één groot voordeel: het is behoorlijk extensief, grondgebonden. Met nog geen 1,5 gve per hectare is het niet ingewikkeld om voldoende voer van eigen land te telen. Want regeneratief betekent dat de input voor de veestapel volledig van eigen bodem komt. Met name voor eiwit is dat een uitdaging. Een

*Links: de berekening wordt voor 90 procent aangedreven door elektriciteit
Rechts: triticale is ingekuild tussen het gras*

proef om soja te telen is in het verleden al eens mislukt. Op dit moment experimenteert het bedrijf met groenbemesters en vlinderbloemigen (stikstofbinders) zoals veldbonen, die deels in mixteelt worden gezaaid. 'Dit najaar zaaien we voor de tweede keer de groenbemester wintergroenproti, een mix van tarwe, wikke en stokbonen. Dit gewas dient ook als eiwitbron voor de melkkoeien. Daar zitten meerdere positieve kanten aan: we bouwen organische stof op, zodat de bodem het water beter vasthoudt, de biodiversiteit neemt toe, we leggen stikstof vast en het gewas levert een waardevolle eiwitbron voor de veestapel', somt Simon de Brouwer de voordelen op.

Meer koeien op stro

Een andere manier om organische stof op te bouwen is de toepassing van stalmeest. Van Puijenbroek staat aan de vooravond van een grote verbouwing in de huisvesting van het melkvee. Keteelaars: 'We werken nu al met een strostal voor de transitiekoeien vlak voor en na het afkalven, maar we willen deze periode op stro verlengen. Daarom renoveren we volgend jaar een groot deel van de oudste gebouwen.'

De uitbreiding van het strogedeelte in de stal gaat gepaard met het emissiearm maken van de resterende vloeren. De ligboxen worden ruimer en voorzien van waterbedden. Waarschijnlijk komen er ook melkrobots ter vervanging van de verouderde melkapparatuur. 'Als je regeneratief wilt boeren, moet je ook werken aan de levensduur van de koeien. Die moet omhoog', zegt Keteelaars resoluut. De huidige levensduur bij afvoer ligt op gemiddeld vijf jaar en zes maanden en daar wil de herdsman zeker een jaar bovenop zetten.

De melkproductie – een gevoelig punt wellicht – zal meer een gevolg van het systeem zijn dan een doel op zich. 'We melken nu bijna tienduizend kilo melk per koe en dat is tegenwoordig niets bijzonders. De huisvesting is op dit moment de grootste belemmering voor zowel de levensduur als de melkproductie. Meer melk is geen doel op zich, maar bij de manier waarop we onze koeien nu voeren, sinds jaar en dag al tmr, gedijen persistente, melkrijke koeien wel het best.'

Zonder het hardop te zeggen voelen Laurijssen en Keteelaars wel aan dat dit aspect in de bedrijfsvoering de komende jaren de meeste spanning kan geven. Zeker nu er voor het eerst weer een begin gemaakt is met beweiding.





Afgelopen jaar gingen het jongvee en de laagproductieve koeien naar buiten, komend seizoen ook de hoogproductieve melkkoeien. De kavelpaden, gemaakt van afgekeurde roosters, liggen er klaar voor. Er is inmiddels 18 hectare huiskavel voorzien van afrastering en dit jaar komt daar nog 36 hectare bij. Ketelaars: 'De eerste ervaringen zijn positief. Mijn oud-collega's waren wel sceptisch; de koeien zouden door de draad heen vliegen en het gras niet willen vreten of er ziek van worden. Maar dat is honderd procent meegevallen. Als ze eenmaal op het gras staan, hebben ze snel genoeg in de gaten dat het lekker spul is.' Het beweidbare oppervlak is ingezaaid met een kruidenrijk grasmengsel, dat de koeien heel smakelijk vinden.

Past de hoogproductieve koe in een systeem van regeneratieve landbouw? Ketelaars denkt van wel. 'Ik denk dat we vooral de aanvoer van sojaschroot moeten vervangen door andere eiwitbronnen, maar we blijven een hoogwaardig rantsoen voeren. Op dit moment bevat ons tmr twee soorten graskuil met wintergroenproti, snijmais, perspulp, ccm, maxamon (een vorm van ontsloten graan, red.), veldbonen, bietenpulp, raapschroot, sojaschroot en mineralen. We zullen de footprint van onze dieren vooral nog kunnen terugdringen door die levensduur te verlengen. Dan is er minder jongvee nodig voor vervanging.'

Het idee van een ander ras is wel even naar voren gebracht door Laurijssen, maar de realiteit is dat er binnen rassen meer genetische spreiding is dan tussen rassen. Als de genetische aanleg voor melkproductie een tandje terug zou moeten, kan dat ook prima met holsteinstieren, stelt Ketelaars. Uitblinkers in vruchtbaarheid of andere gezondheidskenmerken zijn in dat segment stieren ook wat makkelijker te vinden.

Instromende topgenetica

De veeverbetering is voor Ketelaars een favoriet onderdeel binnen de bedrijfsvoering. 'We selecteren op koeien die veel ruwvoer verwerken en daar voldoende melk van geven. Dat type dieren past het best in een tmr-systeem. Ook als we meer gaan weiden, zullen de koeien minimaal twaalf uur binnen zijn en in de wintermaanden dag en nacht. Dus we gooien het roer op fokkerijgebied niet zomaar om', zegt Ketelaars.

Hij schenkt veel aandacht aan framekenmerken als inhoud, voorhand en kruisbreedte. De fokwaarden daarvan ziet hij graag hoger dan 100. De koeien hoeven niet groter: een fokwaarde van 100 voor hoogtemaat is het optimum. De veestapel herbergt dochters van onder meer Nirvana, Silver, Ranger en Bernell.

Sinds vijf jaar is Van Puijenbroek deelnemer aan het embryoprogramma van CRV. 'Daarmee halen we de top-

genetica die binnen CRV beschikbaar is, in huis. De allerbeste dieren worden teruggekocht en met de subtop verbeteren we onze veestapel. Vooral op het gebied van duurzaamheidskenmerken geeft dat een voorsprong, door de lage erfelijkheidsgraad kun je daar zelf maar langzaam vooruitgang in boeken', zegt Ketelaars.

Intussen zijn er op het bedrijf 400 embryo's ingezet. De eerste lichtung viel niet mee, de volgende series beantwoordden wel aan de verwachtingen. Zo melkt het bedrijf Jacuzzidochter Havep Shine 1, die in haar eerste lactatie 9146 kilo melk produceerde met 5,31% vet en 3,98% eiwit. Ketelaars melkt ook naar tevredenheid een aantal telgen van Lendor uit het embryoprogramma. Een van de blikvangers van dit moment is Havep Nora, een Rapperdochter uit de Belgische Nora van het Zomerbloemhof. Ze staat onder contract voor CRV en zag al drie nakomelingen vertrekken naar de ki. Nora is inmiddels drachtig van Flagstone. Het zou niet voor het eerst zijn als er een fokstier uit de veestapel op de stierenkaart belandt. In het verleden gebeurde dat al eens met stieren als Havep Marconi en Havep Nano.

Tachtig jaar later

De koeien kwamen tachtig jaar geleden om hun mest naar het landgoed van de familie Van Puijenbroek in Hilvarenbeek. En je kunt nu, tachtig jaar later, stellen dat de koeien er om diezelfde reden nog steeds zijn. Sterker: met een regeneratief bedrijfsmodel neemt het belang van organische mest alleen maar toe. Laurijssen besluit: 'Over tien jaar lopen hier nog steeds 400 koeien, maar dan is de bedrijfsvoering meer regeneratief, met een gesloten kringloop, een gezonde bodem, gezonde dieren en trotse medewerkers.' |



Fotoserie Van Puijenbroek

Meer foto's over regeneratief boeren bij Van Puijenbroek staan online.

▶ Fotoserie op veeteelt.nl

▲
Jongvee geniet buiten van het najaar; volgend jaar gaan ook alle melkkoeien weer weiden